

УДК 378.014.6:378.4(477.46)УДПУ
DOI: 10.31499/2307-4906.2.2020.216641

АКАДЕМІЧНА ДОБРОЧЕСНІСТЬ ЯК СКЛАДОВА ЯКОСТІ ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ В УМОВАХ ЗАКЛАДУ ВИЩОЇ ОСВІТИ (З ДОСВІДУ РОБОТИ УМАНСЬКОГО ДЕРЖАВНОГО ПЕДАГОГІЧНОГО УНІВЕРСИТЕТУ ІМЕНІ ПАВЛА ТИЧІНИ)

Коляда Наталія, доктор педагогічних наук, професор, проректор з інноваційних досліджень та європейської інтеграції, Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини.

ORCID: 0000-0003-3623-6552

E-mail: Koliada_n@ukr.net

Кравченко Оксана, доктор педагогічних наук, професор, декан факультету соціальної та психологічної освіти, Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини.

ORCID: 0000-0002-9732-6546

E-mail: okskravchenko@ukr.net

Чупіна Катерина, аспірантка кафедри психології, Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини.

ORCID: 0000-0001-7479-0365

E-mail: katarinka_chupina@ukr.net

У статті розглянуто особливості впровадження курсу академічної доброчесності в умовах закладу вищої освіти. Метою статті стало представлення досвіду реалізації проекту сприяння популяризації академічної доброчесності серед студентів I курсу факультету соціальної та психологічної освіти Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини. Охарактеризовано комплекс лекційних та тренінгових занять, спрямованих на пропаганду принципів академічної доброчесності в умовах ЗВО. Реалізація проекту з популяризації академічної доброчесності дозволила залучити студентів до вдосконалення освітнього процесу та його окремих компонентів, шляхом упровадження нових форм та методів роботи зі студентами; збільшити частку студентів, які беруть участь у науковій роботі (написання статей, тез), реалізація проекту дала змогу почати створювати та формувати цінності та спільноту студентів, для яких прояви недоброчесності неприпустимі.

Ключові слова: академічна доброчесність, студенти, заклади вищої освіти, цінності академічної доброчесності.

ACADEMIC HONESTY AS A COMPONENT OF THE EDUCATIONAL PROCESS QUALITY IN THE CONDITIONS OF HIGHER EDUCATION INSTITUTION (EXPERIENCE OF PAVLO TYCHYNA UMAN STATE PEDAGOGICAL UNIVERSITY)

Koliada Nataliia, Doctor of Pedagogical Sciences, Professor, Vice-Rector for Innovation Research and European Integration, Pavlo Tychyna Uman State Pedagogical University.

ORCID: 0000-0003-3623-6552

E-mail: Koliada_n@ukr.net

Kravchenko Oksana, Doctor of Pedagogical Sciences, Professor, Dean of the Faculty of Social and Psychological Education, Pavlo Tychyna Uman State Pedagogical University.

ORCID: 0000-0002-9732-6546

E-mail: okskravchenko@ukr.net

Chupina Kateryna, Postgraduate Student at the Department of Psychology, Pavlo Tychyna Uman State Pedagogical University.

ORCID: 0000-0001-7479-0365

E-mail: katarinka_chupina@ukr.net

The article deals with the peculiarities of the academic honesty course introduction in the conditions of higher education institution. Nowadays, academic honesty is the valuable guideline, which allows to create a powerful educational and scientific system. It allows to improve the quality of Ukrainian higher education and make domestic education competitive at the world market of educational services. The purpose of the article is to present the experience of the project of promoting academic honesty among first-year students at the Faculty of Social and Psychological Education in Pavlo Tychyna Uman State Pedagogical University. The project was guided according to the experience of the Ukrainian Catholic University, The National University of Ostroh Academy, National University of "Kyiv-Mohyla Academy", Sumy State University and the Academic Honesty Promotion Project in Ukraine.

It has been established that the implementation of the principles of academic honesty is also relevant for Pavlo Tychyna Uman State Pedagogical University. Nowadays, the university has developed a significant methodological framework that regulates the concept of academic honesty, in particular, the code of ethics, the code of academic honesty and other regulations approved by the university.

Recommendations for reducing the manifestations of academic dishonesty among students and academics are considered. Qualitative and quantitative characteristics of the survey results of students' knowledge and understanding of the academic honesty concept are analyzed. The article describes a set of lectures and training sessions aimed at promoting the principles of academic honesty in the conditions of higher education institution.

Implementation of the academic honesty promotion project allowed to involve students into improving the educational process and its individual components, through the introduction of new forms and methods of working with students, as well as to increase the number of students participating in research up to 10 % (writing articles, abstracts). The project made it possible to create and shape values and a community of students for whom acts of dishonesty are unacceptable.

Keywords: academic honesty, students, higher education institutions, values of academic honesty.

Академічна доброчесність є тим ціннісним орієнтиром, на якому ґрунтується якісна освітня та наукова діяльність. Вона дає змогу підвищити престижність української вищої освіти та зробити її конкурентоспроможною на світовому ринку освітніх послуг. Водночас академічна доброчесність має стати невід'ємним атрибутом формування індивідуальної освітньої траєкторії студентів, який забезпечить підготовку кваліфікованого фахівця з міцними знаннями, критичним мисленням та широким загальнокультурним світоглядом.

Імплементация принципів академічної доброчесності є вкрай необхідною для освітнього й наукового середовища ЗВО України, адже прояви академічної недоброчесності чи їх ігнорація у студентами чи професорсько-викладацьким складом, нівелюють цінності освіти в особистісному вимірі [3].

Деякі питання академічної доброчесності розглянуто в працях Є Ніколаєва, Н. Батечко, О. Семеног, Л. Пшеничної, С. Мельничук, А. Колеснікова, І. Тодорової, Д. Вілсона та інших, проте малодослідженим залишається питання ціннісних орієнтирів та становлення висококваліфікованого фахівця з високим рівнем знань через

призму популяризації академічної доброчесності з моменту вступу до ЗВО.

Метою статті є узагальнення та популяризація досвіду реалізації проекту сприяння академічної доброчесності серед студентів 1 курсу факультету соціальної та психологічної освіти Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини.

З часу прийняття нового Закону України «Про освіту» (2017 р., зі змінами), зокрема згідно зі ст. 42, академічна доброчесність стала одним із основних критеріїв та вимог до здобувачів та являє собою «сукупність етичних принципів та визначених законом правил, якими мають керуватися учасники освітнього процесу під час навчання, викладання та провадження наукової (творчої) діяльності з метою забезпечення довіри до результатів навчання та/або наукових (творчих) досягнень» [5]. Дотримання академічної доброчесності передбачає дотримання норм законодавства про авторське право та суміжні права, послання на джерела, які використовуються під час написання робіт, надання достовірної інформації про результати розробок та результатів досліджень, контроль за дотриманням доброчесності серед здобувачів освіти.

У законі також передбачені форми та види академічної недоброчесності, серед яких: плагіат, самоплагіат, фабрикація, фальсифікація, списування, обман, хабарництво, необ'єктивне оцінювання, надання здобувачам освіти допомоги чи створення перешкод під час проходження ними оцінювання результатів навчання.

Питання академічної доброчесності є значним викликом для багатьох ЗВО України, зокрема через відсутність достатньої кількості інформації, форм та методів роботи, які допомагають виявляти та запобігати проявам академічної недоброчесності в ЗВО.

Підтримуємо думку А. Карнаух, яка зазначає, що необхідно запобігати та протидіяти насамперед причинам, які породжують академічну недоброчесність, а не лише її симптомам та окремим проявам. Формування академічно доброчесної спільноти має відбуватись під час комунікації членів академічної спільноти. Потрібно думати не стільки про покарання (стягнення), скільки про формування умов, які б не потребували вдаватися до академічної нечесності [6].

На думку Н. Нагорної та П. Гуці, серед основних цінностей, на яких базується академічно доброчесна спільнота, варто виокремити чесність, довіру, справедливість, повагу та відповідальність [12]. Як зазначається в методичних рекомендаціях «Академічна доброчесність та запобігання академічному плагіату в закладах вищої освіти», розроблених у Харківському державному університеті харчування та торгівлі, для протидії поширенню плагіату доречними є такі заходи:

- попередня експертна оцінка, зокрема й самооцінка, та/або технічна перевірка (за допомогою спеціалізованих програмних засобів) щодо ознак академічного плагіату у творах, підготовлених до друку;
- використання спеціалізованого програмного забезпечення для виявлення плагіату на основі чітких правил і політики щодо його використання;
- розбудова національних та університетських інституційних репозитаріїв, які містять бази даних академічних/наукових текстів студентів/викладачів/науковців;
- розміщення інформації про здобутки науковців університету в наукометричних

базах даних Scopus, Web of Science, Google Scholar, ORCID, Index Copernicus;

- дослідження внутрішніх причин та сучасних освітніх практик у сфері боротьби з плагіатом для вироблення на цій основі відповідних політик, інструкцій, керівництв;
- інтеграція в освітні програми університетів на рівні бакалаврату та магістратури окремих навчальних блоків у частині академічної доброчесності, зокрема тих, що стосуються сучасних стандартів академічного письма;
- інтеграція до національних проєктів, що сприяють упровадженню та підтримці політики з академічної доброчесності;
- загальна популяризація культури боротьби з плагіатом [11].

У своїх дослідженнях І. Тодорова виділила чотири компоненти, які сприяють появі в студента нових психологічних утворень (ціннісних орієнтацій, настанов, переконань, досвіду, навичок тощо), які реалізуються у відповідній академічній поведінці – доброчесній або недоброчесній. Серед них:

- аксіологічно-мотиваційний компонент характеризує ціннісні орієнтації, переконання, настанови та систему мотивації студентів до навчання, співвідношення мотивації до успіху та уникнення невдач тощо;
- когнітивний компонент академічної доброчесності складеться зі знань та уявлень про закони, загальні та групові норми, якими регулюються питання академічної етики, відповідальність за порушення академічної доброчесності тощо;
- індивідуально-характерологічний компонент складається з базових рис особистості, здібностей, властивостей нервової системи, рівня самооцінки та домагань, локусу контролю тощо;
- поведінковий компонент, який характеризується вміннями та навиками здійснення якісної навчальної діяльності на різних її етапах, наявними звичками щодо поведінки під час іспитів, виконання контрольних, кваліфікаційних, письмових, розрахункових та інших навчальних завдань [18].

Упровадження принципів академічної доброчесності є також актуальним для Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини. Сьогодні в університеті розроблена значна методична база, яка регламентує поняття академічної доброчесності, зокрема етичний кодекс, кодекс академічної доброчесності та інші нормативні документи.

У концепції розвитку університету на 2015–2020 роки зазначено, що пріоритетним напрямом розвитку університету стало підвищення надання якості освітніх послуг відповідно до національних, європейських і міжнародних фахових стандартів.

Місія факультету актуалізує прагнення впроваджувати кращі практики, адже неможливо досягти досконалості та обійти увагою сучасні методики та практики в навчальній і науковій діяльності, зокрема це стосується і впровадження академічної доброчесності.

З метою покращення якості надання освітніх послуг, а також для популяризації принципів академічної доброчесності в умовах ЗВО було розроблено та впроваджено проєкт «Академічна доброчесність як складова якості освітнього процесу в

умовах ЗВО».

При розробці проекту ми керувалися досвідом Українського католицького університету [14], Національного університету «Острозька Академія» [7], Національного університету «Києво-Могилянська Академія» [9], Сумського державного університету [1] та Проектом сприяння академічній доброчесності в Україні [15].

Проект реалізації на базі факультету соціальної та психологічної освіти Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини протягом II семестру 2019/2020 н.р.

З метою визначення якісних та кількісних характеристик ставлення студентів до академічній доброчесності як однієї з базових цінностей сучасної освіти, було проведено анкетування серед студентів 1 курсу.

Кількість респондентів становила 70 осіб. На початку проекту ми отримали такі результати:

54,3 % респондентів знайомі з поняттям академічній доброчесності, 31,4 % визнають що знайомі з таким поняттям частково і 14,3 % – взагалі не знайомі з цим поняттям та його характеристиками. Серед найбільш відомих проявів академічній недоброчесності (можливість вибору декількох варіантів відповіді) студенти відзначили списування (80 %), академічний плагіат (62,9 %), хабарництво (68,6 %), обман (51,4 %), самоплагіат (48,6 %). Серед малознайомих понять відзначили фабрикацію (14,3 %) та фальсифікацію (21,7 %).

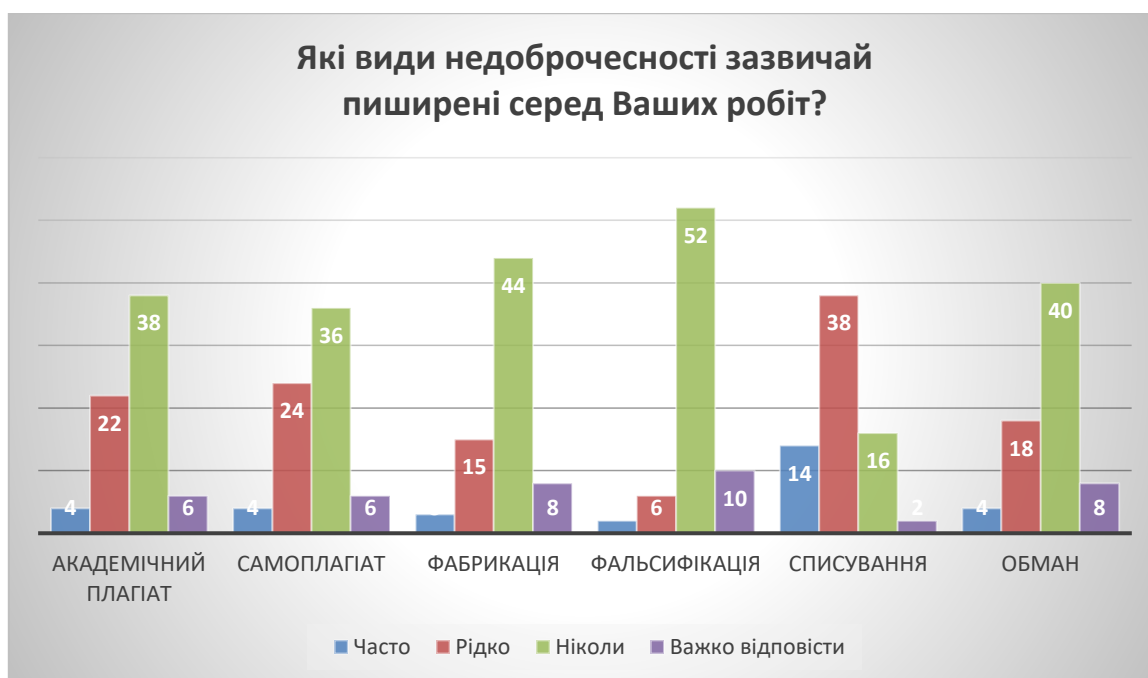

Рис. 1

Наведена діаграма (Рис. 1) засвідчує, серед основних видів академічній недоброчесності студенти використовують списування, плагіат, самоплагіат, обман, найменш поширеними виявились фальсифікація, фабрикація та обман.

Серед першочергових причин, які спонукають їх удаватись до академічної недоброчесності, студенти відзначили (можливість вибору декількох варіантів відповіді): відсутність інтересу до теми роботи (54,3 %), відсутність чітких правил написання робіт (25,7 %), недостатній доступ до необхідної інформації (20 %) та відсутність покарання за плагіат (20 %).

Рис. 2

Рис. 2 засвідчує, що найбільш прийнятною формою покарання для студентів є повторне проходження оцінювання – 75 %; 22 % схильні вважати, що необхідно пройти весь освітній компонент повторно, і 3 % вважають, що академічна недоброчесність має каратись виключенням зі складу здобувачів вищої освіти того чи того університету.

Частина студентів вважає за необхідне перевіряти на плагіат ІНДЗ (20 %), курсові роботи, проекти (48,5 %), наукові статті, тези, матеріали конференцій (51,4 %), бакалаврські та магістерські роботи (62,8 %).

Важливо відзначити, що вже на початку проекту 89,6 % студентів вважають про доцільність дотримуватись академічної доброчесності, 11,1 % – готові повністю відмовитись від будь-яких проявів академічної недоброчесності, 38,6 % прагнуть максимально відмовитись від недоброчесності.

На базі проведеного дослідження та запитів студентів було розроблено комплекс заходів лекційних та тренінгових занять, спрямованих на пропаганду принципів академічної доброчесності в умовах ЗВО.

Під час реалізації проекту було приділено увагу 5 основним блокам, зокрема:

Що таке академічна доброчесність? (Мета – за допомогою тренінгових вправ проаналізувати уявлення студентів про їх ЗВО, бажання розвитку та розуміння поняття академічної доброчесності);

Навіщо нам потрібно дотримуватись доброчесності? (Мета – сформувати сталі знання про доброчесність, видами та сутністю порушень академічної доброчесності та навички їх розрізняти);

Чому вдаються до плагіату? (Мета – за допомогою літературних, наукових та художніх творів продемонструвати суть та поняття плагіату, звернути увагу на можливі наслідки дотримання чи недотримання академічної доброчесності);

Які існують бази даних та звідки можна брати інформацію для наукових праць? (Мета – ознайомити студентів з базами даних й електронними бібліотеками та правилами пошуку інформації в них);

Правила цитувань, як не помилитись під час формування посилань? (Мета – навчити студентів 1 року навчання, відповідно до міжнародних стандартів, формувати посилання на відповідні джерела, навчити правильного цитування, закріпити знання про необхідність проявів академічної доброчесності).

Проєкт насамперед був спрямований на популяризацію принципу доброчесності в усіх її формах. Студенти навчилися формулювати та доводити власні думки, вільно оперувати фактами під час своїх доповідей та правильно вказувати джерела, з яких ця інформація була запозичена. Також отримана інформація дала можливість зрозуміти основи наукових досліджень, навчитись конструктивно висловлювати свою думку, опанувати основи проєктного менеджменту та самопрезентації. Комплекс таких заходів дав студентам розуміння необхідності створення середовища, у якому чесність є однією із головних цінностей.

За допомогою тренінгових занять вдалось підвищити рівень обізнаності студентів про наукові дослідження, а найголовніше почалося формування спільноти студентів, для яких прояви академічної недоброчесності є неприйнятними.

До роботи над проєктом були залучені науково-педагогічні працівники факультету, представники відділу науково-технічного розвитку та європейської інтеграції й наукової бібліотеки, студентська рада факультету, які допомагали під час підготовки до тренінгів та лекцій. Реалізація проєкту стала можливою завдяки отриманню гранту для реалізації студентських ініціатив від Британської ради.

З метою визначення результативності такої форми роботи зі студентами було проведено заключне анкетування та опитування студентів.

Пропонуємо Вам ознайомитись зі статистичними даними та з думками студентів з приводу проєкту.

Серед опитаних 98 % студентів зазначили, що розуміють сутність поняття академічної доброчесності її видів та форм. У результаті реалізації проєкту зменшились прояви академічної недоброчесності (під час написання есе, доповідей та ІНДЗ), зокрема, випадки списування зменшились на 23 %. Змінились показники в розділі питання «Чи потрібно, на Вашу думку, дотримуватись академічної доброчесності?»: кількість студентів, які вважають, що дотримання доброчесності є обов'язковою умовою отримання якісної освіти, складає 94,4 % (89,6 % на початку).

77,1 % студентів вважають, що заходи, спрямовані на інформування про академічну доброчесність є необхідними під час навчання на 1 курсі та; 21,1 % студентів готові повністю відмовитись від будь-яких проявів академічної недоброчесності (11,1 % на початку) та 54,1 % (38,6 % на початку) прагнуть максимально відмовитись від недоброчесності.

Серед ефективних форм та методів, запропонованих студентами, для зменшення рівня академічної доброчесності, виокремлено: роз'яснювальні лекції та тренінги, створення колективних проєктів, включення блоку проєктного менеджменту, розвиток критичного мислення та практика в публічних виступах, мотиваційні лекції, залучення студентів до написання та реалізації власних наукових робіт і проєктів.

Проєкт стане традиційним для факультету та буде проводитись у формі спецкурсу або факультативу. Усі матеріали, що використовувались під час реалізації цього проєкту, будуть укладені в навчально-методичний збірник.

Позитивними також є і відгуки здобувачів вищої освіти. Студентка першого курсу Вікторія О. розповіла: «Академічна доброчесність – це курс, який допоміг нам зрозуміти, як правильно має чинити кожен студент під час написання певних робіт. Ми усвідомили, що наша робота має бути унікальною та кожен із нас має докладати власних зусиль у її написанні. Це курс, який дає розуміння, що насправді значать такі терміни, як «фальсифікація», «плагіат», «самоплагіат» та «списування». Кожен із нас може досягти успіху, якщо докладе власних зусиль та висловить свої ідеї». Як зауважила студентка Каріна М., представляти результати саме своєї роботи, над якою самостійно й наполегливо працювала, – це справді здорово, адже підвищує самооцінку. А студентка Леся Ф. підкреслила, що використовувати чужі думки під час навчання потрібно, але й самій треба думати, оцінювати, мати власне бачення тієї чи тієї проблеми. Правда, для цього необхідно багато знати, але тоді вища ціна власної оцінки, уміння її відстояти. Студентка IV курсу Анна К., оцінюючи вплив проєкту «Академічна доброчесність» на студентів, наголосила на його виховному, мобілізуючому значенні, адже майбутньому фахівцеві важливо усвідомлювати свою причетність, свій, хай поки що й невеликий, вклад в університетську науку».

Реалізація проєкту з популяризації академічної доброчесності дала можливість досягти таких результатів:

- залучення студентів до вдосконалення освітнього процесу та його окремих компонентів шляхом упровадження нових форм та методів роботи з студентами;
- збільшення частки студентів, які беруть участь у науковій роботі (написання статей, тез).

У загальному реалізація проєкту дала змогу почати створювати та формувати цінності та спільноту студентів, для яких прояви доброчесності є неприпустимими.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Академічна доброчесність СумДУ. URL: <https://integrity.sumdu.edu.ua/uk/> (дата звернення: 22.01.2020 р.).
2. Батечко Н. Реалізація основ принципів академічної доброчесності в контексті європейських практик. *Освітологічний дискурс*. 2020. № 1(28). С. 168–181.
3. Богута В. М. Реалізація засад академічної доброчесності у Полтавському національному педагогічному університеті. 2019. URL: <http://dSPACE.pnpu.edu.ua/handle/123456789/12361> (дата звернення: 22.04.2020 р.).
4. Вілсон Д. Духовність як передумова формування академічної доброчесності суб'єктів освітніх відносин у закладі вищої освіти. *NAUKOWYI CHASOPYS*. 2019. С. 217.
5. Про освіту: Закон України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19> (дата звернення: 03.05.2020 р.).
6. Карнаух А. О. Академічна доброчесність студентів. *Дидактика*. 2020. № 20. С. 236–238. URL: <http://dSPACE.pnpu.edu.ua/handle/123456789/13842> (дата звернення: 03.05.2020).

7. Кодекс академічної доброчесності Національного університету «Острозька академія». URL: https://www.oa.edu.ua/ua/info/upravlynya_zvo/yakist_osvitnoyi_diyalnosti/kodeks_akademichnoj_dobrochesnosti (дата звернення: 18.01.2020 р.).
8. Колесніков А. Академічна доброчесність в українському освітньо-науковому просторі: проблеми та соціальні загрози. *Регіональні аспекти розвитку продуктивних сил України*. 2020. № 24. С. 122–128.
9. Курс «Академічна доброчесність в університеті». URL: <https://vumonline.ua/course/academic-integrity-at-the-university/> (дата звернення: 18.01.2020 р.).
10. Мельничук С. Академічна доброчесність педагога вищої школи: теоретичний огляд. *VIRTUS*. 2019. С. 23.
11. Методичні рекомендації «Академічна доброчесність та запобігання академічному плагиату в закладах вищої освіти». URL: http://elib.hduht.edu.ua/bitstream/123456789/4924/1/Академічна%20доброчесність_2019.pdf (дата звернення 03.05.2020 р.).
12. Нагорна Н., Гуца П. Академічна доброчесність як основа розвитку сучасної науки. *Актуальні питання гуманітарних наук*. 2019. Т. 3, № 23. С. 81–85. DOI: <https://doi.org/10.24919/2308-4863.3/23.166377>. URL: <http://journals.urau.ua/index.php/2308-4855/article/view/166377/165776>
13. Ніколаєв Є. Як просувати цінності академічної доброчесності в українських університетах? URL: <http://education-ua.org/ua/articles/1131-yak-prosuvatitsinnostiakademichnojidobrochesnosti-v-ukrajinskikh-universitetakh>.
14. Положення про запобігання академічному плагиату та іншим видам академічної доброчесності й коректне застосування цитат в освітньому процесі, науково-педагогічній та науковій діяльності вищого навчального закладу «Український католицький університет». URL: https://s3-eu-central-1.amazonaws.com/ucu.edu.ua/wp-content/uploads/2019/05/Polozhennya_pro_akademichnu_dobrochesnist.pdf (дата звернення 20.01.2020 р.).
15. Проєкт сприяння академічній доброчесності в Україні. URL: <https://saiup.org.ua> (дата звернення: 15.01.2020 р.).
16. Пшенична Л. Становлення академічної культури та доброчесності у вищій школі / Рекомендовано до друку вченою радою Сумського державного педагогічного університету імені АС Макаренка (протокол № 10 від 27 травня 2019 року). 2019. С. 14.
17. Семенов О. М. Європейський та національний контексти академічної культури дослідника: досвід реалізації проєкту Еразмус+ Жан Моне модуль. 2019.
18. Тодорова І. Компоненти академічної доброчесності студентів та умови її формування. *Витоки педагогічної майстерності*. 2019. № 24. С. 193–198. DOI: <https://doi.org/10.33989/2075-146x.2019.24.194885>
19. Nakashydz I. The role of the teacher in the education of the principles of academic quality of students. *International scientific and technical conference Information technologies in metallurgy and machine building*. 2020. С. 481–484.

REFERENCES

1. Akademichna dobrochesnist SumDU. URL: <https://integrity.sumdu.edu.ua/uk/> [in Ukrainian].
2. Batechko, N. (2020). Realizatsiia osnov pryntsyviv akademichnoi dobrochesnosti v konteksti yevropeiskykh praktyk. *Osvitlohichnyi dyskurs*, 1(28), 168–181 [in Ukrainian].
3. Bohuta, V. M. (2019). Realizatsiia zasad akademichnoi dobrochesnosti u Poltavskomu natsionalnomu pedahohichnomu universyteti. URL: <http://dspace.pnpu.edu.ua/handle/123456789/12361> [in Ukrainian].
4. Vilson, D. (2019). Dukhovnist yak peredumova formuvannia akademichnoi dobrochesnosti sub'iektiv osvitnikh vidnosyn u zakladi vyshchoi osvity. *NAUKOWYI CHASOPYS*, 217 [in Ukrainian].
5. Pro osvitu: Zakon Ukrainy. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19> [in Ukrainian].
6. Karnaukh, A. O. (2020). Akademichna dobrochesnist studentiv. *Dydaskal*, 20, 236–238. URL: <http://dspace.pnpu.edu.ua/handle/123456789/13842> [in Ukrainian].
7. Kodeks akademichnoi dobrochesnosti Natsionalnoho universytetu «Ostrozka akademiia». URL: https://www.oa.edu.ua/ua/info/upravlynya_zvo/yakist_osvitnoyi_diyalnosti/kodeks_akademichnoj_dobrochesnosti [in Ukrainian].
8. Kolesnikov, A. (2020). Akademichna dobrochesnist v ukrainskomu osvitiio-naukovomu prostori: problemy ta sotsialni zahrozy. *Rehionalni aspekty rozvytku produktyvnykh syl Ukrainy*, 24, 122–128 [in Ukrainian].

9. Kurs «Akademichna dobrochesnist v universyteti». URL: <https://vumonline.ua/course/academic-integrity-at-the-university/> [in Ukrainian].
10. Melnychuk, S. (2019). Akademichna dobrochesnist pedahoha vyshchoi shkoly: teoretychnyi ohliad. *VIRTUS*, 23 [in Ukrainian].
11. Metodychni rekomendatsii «Akademichna dobrochesnist ta zapobihannia akademichnomu plahiatu u zakladakh vyshchoi osvity». URL: <http://elib.hduht.edu.ua/bitstream/123456789/4924/1/Akademichna%20dobrochesnis.2019.pdf> [in Ukrainian].
12. Nahorna, N., Hushcha, P. (2019). Akademichna dobrochesnist yak osnova rozvytku suchasnoi nauky. *Aktualni pytannia humanitarnykh nauk*, T. 3, 23, 81–85. DOI: <https://doi.org/10.24919/2308-4863.3/23.166377>. URL: <http://journals.uran.ua/index.php/2308-4855/article/view/166377/165776> [in Ukrainian].
13. Nikolaiev, Ye. Yak prosuvaty tsinnosti akademichnoi dobrochesnosti v ukrainskykh universytetakh? URL: <http://education-ua.org/ua/articles/1131-yak-prosuvatitsinnostiakademichnojidobrochesnosti-v-ukrajinskikh-universitetakh> [in Ukrainian].
14. Polozhennia pro zapobihannia akademichnomu plahiatu ta inshym vydam akademichnoi dobrochesnosti i korektno zastosuvannia tsytat v osvitiomomu protsesi, naukovy-pedahohichnii ta naukovii diialnosti vyshchoho navchalnogo zakladu «Ukrainskyi katolytskyi universytet». URL: https://s3-eu-central-1.amazonaws.com/ucu.edu.ua/wp-content/uploads/2019/05/Polozhennya_pro_akademichnu_dobrochesnist.pdf [in Ukrainian].
15. Proekt spriyannia akademichnii dobrochesnosti v Ukraini. URL: <https://saiup.org.ua> [in Ukrainian].
16. Pshenychna, L. (2019). Stanovlennia akademichnoi kultury ta dobrochesnosti u vyshchii shkoli / Rekomendovano do druku vchenoiu radioi Sumskoho derzhavnogo pedahohichnogo universytetu imeni A. S. Makarenka (protokol № 10 vid 27 travnia 2019 roku), 14 [in Ukrainian].
17. Semenoh, O. M. (2019). Yevropeyskyi ta natsionalnyi konteksty akademichnoi kultury doslidnyka: dosvid realizatsii proektu Erasmus+ Zhan Mone modul [in Ukrainian].
18. Todorova, I. (2019). Komponenty akademichnoi dobrochesnosti studentiv ta umovy yii formuvannia. *Vytoky pedahohichnoi maisternosti*, 24, 193–198. DOI: <https://doi.org/10.33989/2075-146x.2019.24.194885> [in Ukrainian].
19. Nakashydz, I. (2020). The role of the teacher in the education of the principles of academic quality of students. *International scientific and technical conference Information technologies in metallurgy and machine building*, 481–484 [in Ukrainian].